

Profielwerkstuk

Voor de talen

2026-2027

Handleiding voor leerlingen havo en vwo

Inleverdeadline: 25 januari 2027

Presentaties: 3 februari 2027

Inhoudsopgave

Het profielwerkstuk

1. Voorbereiding

- 1.1. Onderwerp kiezen
- 1.2. Hoofd- en deelvragen
- 1.3. Onderzoeksplan

2. Het schrijven (uitleg per hoofdstuk)

- 2.1. Inleiding
- 2.2. Theoretisch kader
- 2.3. Uitwerking
- 2.4. Conclusie
- 2.5. Discussie
- 2.6. Literatuurlijst
- 2.7. Evaluatie
- 2.8. Bijlagen
- 2.9. Checklist

3. Presentatie

4. Tijdlijn

BIJLAGE 1 Beoordelingformulier

BIJLAGE 2 Brongebruik en APA-stijl

BIJLAGE 3 Gebruik van AI

BIJLAGE 4 Potentiële onderwerpen

Het profielwerkstuk

Het profielwerkstuk (pws) is een bijzonder onderdeel van je examen. Samen met een medeleerling voer je een uitvoerig onderzoek uit voor en of meerdere examenvak(ken), bijvoorbeeld Nederlands en filosofie/maatschappijleer/etc. Aan het einde presenteren jullie je conclusies op een creatieve manier. Dit hele proces doe je zo zelfstandig mogelijk.

Doel

Door middel van het pws laat je zien dat je in staat bent je in te lezen in een onderwerp, zelfstandig een onderzoek uit te voeren, bronnen te raadplagen, conclusies te trekken en je bevinden op genuanceerde wijze te presenteren. Daarnaast moet je je organisatorische vaardigheden inzetten, samenwerken en tegenslagen kunnen ondergaan. Dit zijn allemaal belangrijke vaardigheden die je nodig hebt bij je vervolgstudie.

Afronding

Je sluit het pws af met een cijfer dat als combinatiecijfer op de cijferlijst bij je diploma komt te staan. De 80 uren studielast – dit is de standaardberekening voor het pws – zijn voldoende om je goed te verdiepen in een onderwerp naar keuze, als het maar past bij een examenvak waarin je examen doet. Dit vaak moet minimaal 320 (havo) of 400 (vwo) studielasturen hebben. Overleg bij twijfel met je mentor of leerjaarcoördinator.

Prijzen

Nederlands: [Nescioprijs](#) , Marielokeprijs, Levende Talen,

Handleiding

Deze handleiding geeft informatie over het pws, specifiek toegepast op de talen. Je kunt hier teruglezen hoe je onderzoek moet doen en wat het pws moet bevatten. Bespreek ook samen met je begeleider de eisen die bij jouw onderwerp en vak horen.

Veel succes en heel veel plezier bij het maken van het pws!

1. Voorbereiding

1.1. Onderwerp kiezen

Je kan ofwel eerst je partner kiezen en samen op zoek gaan naar een interessant onderwerp of gedeelde interesse, ofwel vanuit het onderwerp een partner erbij betrekken.

Probeer een onderwerp te vinden waarover je meer zou willen weten. Iets wat je in de les hebt gehoord, via familie en vrienden hebt meegekregen, of in het nieuws heeft gezien. Een idee is om allebei een aantal mogelijke onderwerpen en schrijf die op een lijstje. Maak daaruit een weloverwogen keuze. Bedenk ook welke docent jullie bij dit onderwerp het beste zou kunnen begeleiden.

1.2. Hoofd- en deelvragen

Stel een hoofdvraag op, dit is de vraag die je in je profielwerkstuk wilt beantwoorden. Het is een kunst de vraag niet te specifiek, maar ook niet te algemeen te formuleren. Je begeleider kan je hierbij helpen. Daarna bedenk je hoe je die hoofdvraag kan opknippen in verschillende deelvragen. De antwoorden op de deelvragen moeten samen leiden tot het antwoord op de hoofdvraag. Ga uit van ongeveer drie deelvragen bij een hoofdvraag.

1.3. Onderzoeksplan

Nu ga je bedenken wat je precies moet doen om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden. Welke bronnen wil je gebruiken? Welke metingen wil je verrichten? Wil je interviews of enquêtes afnemen, tellingen houden? Wanneer ga je wat doen? Hoe verdeel je de taken? Hoe noteer je verkregen gegevens? Hoe ga je om met uitkomsten van metingen? Het is belangrijk dat je een duidelijk beeld krijgt van de manier waarop je je hoofdvraag wilt onderzoeken. Je onderzoeksmethode/-activiteiten moeten aansluiten bij je onderzoeksvraag én realistisch/haalbaar zijn. Denk bijvoorbeeld aan de tijd die je tot je beschikking hebt.

Kortom, je stelt een plan van aanpak op. Dit is onderdeel van je werkplan. In het plan van aanpak geef je zorgvuldig antwoord op de volgende vragen:

- Wat gaan we in welke volgorde doen om de onderzoeksvraag te beantwoorden?
- Wanneer gaan we dat doen?
- Hoeveel tijd schatten we in dat elke activiteit kost?
- Hoe verdelen we de taken?

2. Het schrijven

Als je je hoofd- en deelvragen en onderzoeksplan op orde hebt, is het tijd om te gaan schrijven. Hieronder vind je een uitleg van alle onderdelen waar het geschreven gedeelte van je pws uit moet bestaan en met tips voor hoe je dat het beste kunt doen.

2.1 Inleiding

De inleiding is het eerste wat iemand van jouw werkstuk leest. Je maakt de lezer nieuwsgierig naar jouw onderwerp en legt uit waarom nou juist jouw onderzoek zo interessant is. Ook leg je hem uit wat hij precies kan verwachten. Deze drie elementen staan hieronder uitgelegd.

2.1.1 Onderwerp introduceren

Je begint natuurlijk met het introduceren van jouw onderwerp. Je wilt dat de lezer meteen geïnteresseerd raakt. Je kunt dat bijvoorbeeld doen door jouw eigen betrokkenheid bij het onderwerp te laten zien (“Toen ik naar de middelbare school ging en me onzeker voelde, haalde ik veel troost uit de lyrics van rapper Tupac”), door te laten zien dat jouw onderwerp veel interessanter is dan mensen denken (“Wist je dat alle complottheorieën op social media eigenlijk op elkaar lijken?”) of door te laten zien dat jouw onderwerp urgent en belangrijk is (“Elke dag worden er meer boeken verboden in Amerika”). Natuurlijk hoeft je niet uit deze methodes te kiezen: je kunt ze heel goed combineren. Zorg in ieder geval dat je de lezer enthousiast maakt om door te lezen.

2.1.2 Keuze verklaren

Nu je de lezer overtuigd hebt verder te lezen, kun je iets dieper op jouw onderwerp ingaan. Leg uit waar je onderzoek precies over gaat (bijvoorbeeld: de thematiek in Tupacs lyrics in zijn eerste albums in vergelijking met zijn laatste; of: de overeenkomsten in taalgebruik in video's over complottheorieën op sociale media) en waarom je juist daarin geïnteresseerd bent.

2.1.3 Opbouw

Nadat je hebt uitgelegd waar je onderzoek precies over gaat, kun je de stap maken naar de hoofd- en deelvragen. Leg uit welke hoofdvraag je in jouw onderzoek wilt beantwoorden en welke deelvragen je daarbij gaan helpen. Geef ook alvast aan hoe je werkstuk zal zijn opgebouwd: wat kan de lezer in de komende hoofdstukken verwachten?

2.2 Theoretisch kader

In het vorige hoofdstuk heb je de lezer nieuwsgierig gemaakt en heb je uitgelegd wat hij kan verwachten. Dan is het nu tijd om de lezer (en jezelf) inhoudelijk voor te bereiden op het onderwerp. Je legt uit hoe jouw onderzoek zich verhoudt tot andere onderzoeken en introduceert alle belangrijke theorieën, begrippen en onderzoeksmethodes. Ook ga je in op je hoofd- en deelvragen. Het ligt een beetje aan je onderwerp wat er precies in het theoretisch kader moet, dus zorg ervoor dat je dit ook met je docent bespreekt. Misschien moet er nog iets extra's bij, of misschien zijn bepaalde onderdelen juist niet nodig.

2.2.1 Inkadering in ander onderzoek

Jouw pws is uniek. Er is nog niemand die precies heeft gedaan wat jij nu gaat doen. Maar vaak is het wel zo dat er al boeken, films, of onderzoek bestaat over het onderwerp. In dit gedeelte leg je aan de lezer uit hoe jouw pws daar bij past. Misschien is er al veel geschreven over gender in volwassenliteratuur, maar eigenlijk nog nauwelijks in kinderliteratuur. Of misschien bestaat er een fantastische documentaire over de trucjes van Geert Wilders, maar heeft nog niemand zijn laatste speeches geanalyseerd. Kortom: leg uit wat jouw pws toevoegt aan de dingen die al bestaan.

2.2.2 Belangrijke informatie

Zoals hierboven uitgelegd, is het waarschijnlijk zo dat je jouw pws baseert op boeken, artikelen, documentaires, onderzoeken etc. die al bestaan. In het theoretisch kader leg je uit wat er in die werken staat en hoe die jou gaan helpen bij het doen van je onderzoek. Je geeft alle informatie die je zelf gaat gebruiken in je onderzoek. Voorbeeld: stel dat jouw hoofdvraag is 'Wat is het verschil in de manier waarop vrouwelijke en mannelijke sporters worden geïnterviewd in de krant?' In dat geval is het nuttig als je al ergens gelezen hebt dat er vaak verschillen zijn, of als je al informatie hebt over de verschillen bij popsterren. Zorg ook dat je de belangrijkste begrippen uitlegt. Als jij gaat onderzoeken of de Max Havelaar beter bij de romantiek past of bij het realisme, moet je misschien wat achtergrondinformatie geven over die stromingen.

2.2.3 Definiëren hoofdvraag

In de inleiding heb je natuurlijk al gezegd wat jouw hoofdvraag gaat zijn, maar je hebt nog niet uitgelegd wat je daar precies mee bedoelt. Stel, jouw hoofdvraag is 'Hoe heeft BookTok de leescultuur in Nederland beïnvloed?' dan moet je bijvoorbeeld uitleggen wat BookTok eigenlijk is wat je bedoelt met 'leescultuur' en hoe je zoiets gaat proberen te onderzoeken. Als je het gaat

hebben over de representatie van LHBTQ-karakters in de Engelse literatuur, moet je uitleggen over welke Engelse literatuur je het precies hebt. Welke schrijvers, uit welke jaren etc. Probeer elke onduidelijkheid weg te nemen die er zou kunnen zijn over wat je precies met de hoofdvraag bedoelt.

2.2.4 Uitwerken deelvragen

Net zoals je voor je hoofdvraag precies moet uitleggen wat je ermee bedoelt, moet dat ook voor je deelvragen. Daarnaast moet je uitleggen hoe je die deelvragen precies gaat beantwoorden. Bij de deelvraag ‘welke voordelen zien kinderen zelf van meertaligheid?’ leg je uit hoe je aan die informatie gaat komen. Je legt uit welke vorm je gebruikt (bijvoorbeeld interviews of enquêtes), hoe je de vragen stelt (is het een open vraag of moeten kinderen aankruisen welke mogelijke voordelen ze herkennen) en om welke kinderen het eigenlijk zijn (leeftijd, waar ze vandaag komen etc.) Vergeet niet om ook uit te leggen waarom je deze keuzes maakt. Let op: dit is het gedeelte dat het meest afhangt van wat voor soort onderzoek je doet. Zorg dus ook dat je goed met je begeleider afsprekt wat je allemaal moet uitleggen.

2.3 Uitwerking

Nu zit eindelijk al het voorbereidende werk erop en mag je je bezighouden met de uitwerking. Hoe je dat precies doet, is afhankelijk van het soort hoofdvraag dat je stelt. Hieronder staan de drie meest voorkomende soorten vragen.

2.3.1 Onderzoekende hoofdvraag

Als je een hoofdvraag hebt gekozen waarin je echt iets gaat onderzoeken (bijvoorbeeld: ‘Heeft het luisteren naar Engelse popmuziek een positief effect op de taalvaardigheid van leerlingen?’) dan moet je in dit gedeelte twee dingen doen: vertellen wat je onderzoeksmethode is en wat de resultaten zijn van je onderzoek.

Als het goed is, heb je tijdens de voorbereiding al bedacht welke onderzoeksmethode je wilt gaan gebruiken. Leg hier uit welke methode dat is, waar je hem vandaan hebt en welke informatie je allemaal van plan bent te verzamelen en op welke manier.

Als je eenmaal je onderzoek hebt uitgevoerd, geef je de resultaten van je onderzoek weer. Welke informatie heb je gekregen, wat viel op en hoe helpt dit bij het beantwoorden van je deelvragen?

2.3.2 Vergelijkende hoofdvraag

Als je hebt gekozen voor een vergelijkende deelvraag (bijvoorbeeld: ‘Wat zijn de verschillen en overeenkomsten in de teksten van Eminem en Ronnie Flex?’) ga je hier laten zien wat er uit die vergelijking is gekomen. Leg uitgebreid uit welke verschillen en overeenkomsten je hebt gevonden en geef veelvuldig voorbeelden. Zorg dat alle informatie erop gericht is dat je uiteindelijk antwoord geeft op de deelvragen.

2.3.3 Analyserende hoofdvraag

Bij een analyserende hoofdvraag (bijvoorbeeld: ‘Welke retorische technieken gebruikt Donald Trump om zijn publiek te overtuigen?’) ga je de analyse uitvoeren en daaruit conclusies trekken. Leg uit hoe je te werk bent gegaan en vertel wat je tijdens de analyse allemaal hebt gevonden. Als je dat gedaan hebt, kun je met iets meer afstand naar de analyse kijken en gaan interpreteren. Wat valt op? Wat is heel anders dan verwacht? Etc.

2.4 Conclusie

Je onderzoek is uitgevoerd, de resultaten zijn binnen, maar wat is nu het antwoord op je hoofdvraag? Dat ga je dit hoofdstuk aan de lezer vertellen. Noem eerst nog een keer je deelvragen en vertel wat uiteindelijk de antwoorden daarop waren. Noem dan de hoofdvraag nog een keer en geef het antwoord op de hoofdvraag. Zorg ervoor dat dat antwoord logisch voortkomt uit de antwoorden op de deelvragen, maar niet gewoon een herhaling is.

2.5 Discussie

Hoewel je aan het begin van je pws natuurlijk een heel mooie vraag hebt bedacht en een goed onderzoeksplan hebt opgesteld, is het onwaarschijnlijk dat alles helemaal zo gelopen is als je had gehoopt. Dat is niet erg: er is geen enkel onderzoek dat perfect is. Wel is het belangrijk dat je aan de lezer uitlegt wat er precies aan ontbreekt. Er zijn twee manieren waarop je dat moet doen.

Kritisch op je eigen onderzoek

Leg uit op welke punten je eigen onderzoek misschien niet zo betrouwbaar is als je had gehoopt. Het kan bijvoorbeeld zijn dat je enquête uiteindelijk minder respondenten had dan je wilde, of dat je tijdens de analyse erachter kwam dat de informatie uit je theoretisch kader toch niet zo toepasbaar was op jouw onderwerp. Je hoeft hier niet in te gaan op elk klein foutje, maar probeer twee of drie belangrijke punten te noemen die je de volgende keer anders zou doen en leg uit waarom en hoe ze de resultaten hebben beïnvloed. Als bijvoorbeeld blijkt dat jouw

enquête bijna alleen maar door jongens is ingevuld, kun je benoemen dat de uitkomst voor meisjes misschien wel heel anders is.

Ideeën voor vervolgonderzoek

Nu je je eigen onderzoek hebt afgerond, kun je gaan nadenken over wat er nog meer interessant is om te onderzoeken. Misschien zijn er bepaalde elementen waar je zelf niet aan toe bent gekomen die een volgende pws-leerling zou kunnen oppakken, of misschien heb je dingen ontdekt die een volgende leerling verder kan onderzoeken. Geef in dit onderdeel een paar ideeën voor volgend onderzoek die aansluiten bij je eigen werkstuk.

2.6 Literatuurlijst

Nu het inhoudelijke gedeelte van je werkstuk erop zit, kun je alle bronnen vermelden. Dit doe je met APA. Zie bijlage 2.

2.7 Evaluatie

Het inhoudelijke gedeelte van het pws zit er nu op. Als laatste ga je het hele proces, van het kiezen van het onderwerp tot het afronden van het laatste hoofdstuk, evalueren. Die evaluatie bestaat uit twee onderdelen.

Samenwerking

Ga hierbij in op hoe de samenwerking met je pws-partner verliep: wat ging er goed, wat viel er tegen, wat zou je de volgende keer anders doen? Je mag dit gedeelte samen schrijven, maar kunt er ook voor kiezen om elk een eigen stukje te schrijven.

Leerproces

Leg in dit gedeelte uit wat je hebt geleerd tijdens het schrijven van het pws. Dat kunnen natuurlijk inhoudelijke dingen zijn (hoe gebarentaal werkt, waarom Taylor Swift zo succesvol is), maar ook dingen die hebt geleerd van het samenwerken, het onderzoeken en het samenwerken.

2.8 Bijlagen

Aan het einde van je werkstuk plaats je alle informatie die wel belangrijk is, maar die een lezer niet per se hoeft te zien tijdens het lezen.

Logboek

Plaats hierin een logboek waarin je per leerling bijhoudt wat je doet, wanneer, voor hoe lang etc.
Wees zo uitgebreid mogelijk.

Andere bijlagen

Welke bijlagen je verder nog hebt, ligt aan je onderwerp, maar je kunt denken aan: gebruikte enquêtes, vragenlijsten, uitwerkingen van interviews etc.

2.9 Checklist schrijven

Let op: onderstaande lijst is alleen bedoeld om voor jezelf te checken of je alle onderdelen hebt. De uitleg van al deze onderdelen staat (met preciezere) instructies hierboven.

Hoofdstuk	Onderdelen	Af?
Inleiding		
	Ik heb de lezer nieuwsgierig gemaakt naar mijn onderwerp	
	Ik heb uitgelegd waar mijn werkstuk precies over gaat	
	Ik heb uitgelegd waarom dit onderwerp nou juist zo interessant en belangrijk is	
	Ik heb de hoofd- en deelvragen genoemd	
	Ik heb uitgelegd hoe mijn werkstuk is opgebouwd	
Theoretisch kader		
	Ik heb uitgelegd hoe mijn werkstuk zich verhoudt tot al bestaande werken/onderzoeken	
	Ik heb de belangrijkste informatie, theorieën, begrippen etc. uitgelegd die nodig zijn om de rest van het onderzoek te begrijpen	
	Ik heb uitgelegd wat mijn hoofdvraag precies betekent	
	Ik heb uitgelegd wat mijn deelvragen precies betekenen	
	Ik heb uitgelegd hoe ik mijn deelvragen ga beantwoorden	
Uitwerking		
	Ik heb uitgelegd op welke manier ik mijn onderzoek/vergelijking/analyse heb uitgevoerd	
	Ik heb de resultaten van mijn onderzoek/vergelijking/analyse opgeschreven	
	Ik heb aan de hand van mijn onderzoek/vergelijking/analyse antwoord gegeven op de deelvragen	
Conclusie		
	Ik heb de deelvragen herhaald	
	Ik heb de antwoorden op de deelvragen samengevat	
	Ik heb de hoofdvraag herhaald	
	Ik heb antwoord op de hoofdvraag gegeven	
Discussie		
	Ik heb uitgelegd welke fouten of problemen er in mijn onderzoek zitten	
	Ik heb uitgelegd waarom die fouten of problemen de betrouwbaarheid van mijn onderzoek beïnvloeden	
	Ik heb ideeën gegeven voor andere pws-leerlingen over wat zij zouden kunnen onderzoeken	
Literatuurlijst		
	Alle gebruikte bronnen zijn in de tekst vermeld aan de hand van APA	
	Alle gebruikte bronnen zijn volgens de APA-regels opgenomen in de literatuurlijst	
Evaluatie		
	Ik heb verteld wat er goed en wat er minder goed ging aan het schrijven van het pws en de samenwerking met mijn pws-partner	
	Ik heb verteld wat ik tijdens hele pws-proces geleerd heb	

Bijlagen		
	Ik heb logboek toegevoegd	
	Ik heb alle andere relevante bestanden (enquêtes, interviews, vragenlijsten etc.) toegevoegd	

Soorten PWS

A. Onderzoekend

Voorwaarde: verzamelen van data dmv enquête en/of interviews

Formuleer een hoofdvraag:

- Beschrijvend
(hoe, wat, waarmee, in hoeverre, op elke manier, etc.)
- Verklarend
(waarom, wat zijn de oorzaken, waardoor, etc.)
- Waarderend
(wat is het belang, wat betekent, in hoeverre, etc.)

Voorbeelden

- I. Onderwerp: taalverwerving
Hoofdvraag: Wat zijn de ontwikkelingsstadia van de Nederlandse taal?
- II. Onderwerp: Duitse cultuur
Hoofdvraag: Wat zijn de gevolgen van WO II op de cultuur van Duitsland?
- III. Onderwerp: Anglicisme
Hoofdvraag: Waarom breidt het aantal Engelse leenwoorden zich steeds meer uit in het Nederlands?

B. Vergelijkend

Voorwaarde: literatuurstudie opzetten (denk aan romans, artikelen, non-fictie, biografieën)

Hoofdvraag wordt geïntroduceerd in de inleiding:

- Wat zijn de verschillen tussen X en Y?
- Wat zijn de overeenkomsten tussen X en Y?
- Wat vinden X en Y van Z?
-

Voorbeelden

- I. Onderwerp: het Engelse koningshuis
Hoofdvraag: Wat zijn de overeenkomsten en verschillen tussen Princes Diana en Meghan Markle?
- II. Onderwerp: auteur John Greene
Hoofdvraag: Wat zijn de overkoepelende thema's en motieven in de boeken van John Greene?
- III. Onderwerp: representatie LHBTQ in Engelstalige sitcoms
Hoofdvraag: Hoe zijn LHBTQ karakters geëvolueerd in Engelstalige sitcoms in de afgelopen 30 jaar? (Friends – Ellen vs. Modern Family – Will & Grace)

C. Analyserend

Analyse = het grondig onderzoeken en het ontleden van een bepaald element

Voorwaarde: inzoomen op 1 aspect/kenmerk

Hoofdvraag begint met: waarom, waarmee, waardoor, op welke manier, hoe, wat is het belang van..., in hoeverre, etc.

Onderwerp: beeldvorming van Napoleon in de 21e eeuw

Hoofdvraag: Welk beeld van Napoleon komt naar voren in 21e-eeuwse multimediale bronnen?

Voorbeelden

- I. Onderwerp: Franse chansons
Hoofdvraag: Welke Franse culturele aspecten zie je terug in de chansons van Jacques Brel?
- II. Onderwerp: taalgebruik van de Jeugd van Tegenwoordig
Hoofdvraag: In hoeverre heeft de JvT een eigen taal gecreëerd?
- III. Onderwerp: taalgebruik van de Jeugd van Tegenwoordig
Hoofdvraag: In hoeverre heeft de JvT een eigen taal gecreëerd?

3. Presentatie

In februari van het examenjaar presenteert u uw PWS op een mondelinge manier.

Hoe u dat doet, verschilt. Overleg uw plan van presenteren met uw begeleider. Hieronder volgen tips en verschillende presentatie-vormen om uit te kiezen.

Je denkt bij de voorbereiding aan de volgende zaken:

- Bereid je goed voor: houd de hoofdzaken in het oog en zorg voor een afwisselende en vlotte presentatie. Je kunt niet ALLES uit je pws meenemen in de presentatie. Wat moet erin en wat moet eruit?
- Bedenk wat het publiek (mogelijk) al van jouw onderwerp weet en hoe jij daar rekening mee kunt houden.
- Vraag je af of je je publiek bij je presentatie wilt betrekken en zo ja, hoe.
- Stel je de ruimte voor waar je je presentatie houdt: waar zit/bevindt zich het publiek? Waar sta/ben jij? Waar staat/is je partner? Welke apparatuur wil je gebruiken? Is die aanwezig en zo niet, wat is nodig?
- Je presentatie duurt maximaal 10 minuten plus 5 minuten tijd voor vragen en discussie vanuit het publiek.

Aandachtspunten tijdens de presentatie:

- De eerste klap is een daalder waard: zorg voor een pakkend begin door een vraag te stellen en daarmee het publiek nieuwsgierig te maken of door iets bijzonders of leuks te vertellen wat verband houdt met jouw profielwerkstuk.
- Vertel aan het begin kort waar je profielwerkstuk over gaat en wat je tijdens de presentatie zal gaan vertellen.
- Het is belangrijk dat je uitstraalt dat jij je onderzoek of ontwerp de moeite waard vindt.
- Praat duidelijk en lees niet iets voor van een papiertje (je telefoon gebruiken kan niet) dus gebruik eventueel spreekkaartjes waar je per onderwerp een paar steekwoorden op zet.
- Kijk je publiek aan en geef gelegenheid tot het stellen van vragen of het maken van opmerkingen.

Mogelijke presentatievormen:

Denk erom dat een presentatie wezenlijk anders is dan een geschreven product. Het is vaak erg saai om te luisteren naar leerlingen die van start tot finish door hun pws gaan.

Mondelinge presentaties:

- Klassieke presentatie met slides (PowerPoint, Google Slides, Prezi)
- Pitch (kort, krachtig, max. enkele minuten)
- Interviewvorm (bijv. één leerling als expert, ander als interviewer)
- Paneldiscussie of debat
- Gastcollege alsof je docent bent
- Workshop geven
- Rollenspel of toneelstuk
- Quiz of spel met publiek
- Tentoonstelling of posterpresentatie
- Markt/stands met uitleg

Je kunt ook -naast het deel mondeling presenteren - iets anders toevoegen, zoals:

- (een stukje) video / documentaire
- Vlog of mini-serie
- Animatie of explainer video
- Podcast- of audiofragment
- Instructievideo of demonstratie
- Praktisch of creatief product laten zien (wellicht stukje eigen geschreven literatuur voorlezen?) en/of laten rondgaan door publiek
- Infographic

Bijlagen

BIJLAGE 1	Beoordelingformulier
BIJLAGE 2	Brongebruik en APA-stijl
BIJLAGE 3	Gebruik van AI
BIJLAGE 4	Potentiële onderwerpen

BEOORDELINGSFORMULIER PWS ALFAVAKKEN (Nederlands, Frans, Engels, Duits) - Gerrit van der Veen

Naam leerling: Klas: Begeleider:

Vak: Titel pws:

ONDERDEEL 1 (15%)

Onderdeel 1 wordt individueel beoordeeld.

RUBRIC	Onderdeel:		Beoordeling:
	Inzet	Eigen initiatief en verantwoordelijkheid	
		Samenwerking	
		Reflectie op leerproces	
		Nakomen van afspraken	

ONDERDEEL 2 (60%)

Voor onderdeel 2 geldt hetzelfde cijfer voor beide leerlingen. De vijf criteria worden afzonderlijk beoordeeld;

het cijfer voor onderdeel 2 is het gemiddelde hiervan.

RUBRIC	Onderdeel		Beoordeling:
1.	Inhoud	Logische opbouw	
		Gebruikte bronnen (validiteit, betrouwbaarheid)	
		Doelmatigheid van grafieken, tabellen en illustraties	
2.	Vorm / Lay-out	Consistentie en helderheid	
		Verzorging	
		Creatieve vormgeving	
3.	Onderzoeksontwerp	Methode	
		Verwerking data / literatuur	
		Analyse en interpretatie*	
4.	Brongebruik	Niveau bronnen (primair en secundair)	
		Validiteit en betrouwbaarheid	
		Verwijzing in de tekst en in bronnenlijst	
		Verwerking in de tekst*	
5.	Stijl	Originaliteit	
		Taalgebruik: formuleringen, (ww)spelling, interpunctie	
Combinatiecijfer			

* Weegt bij VWO zwaarder dan bij HAVO.

N.B. Al het ingeleverde werk moet door de leerling(en) zelf gemaakt zijn. Elke vorm van plagiaat en/of het gebruik van artificiële intelligentie (AI) is niet toegestaan. Bij gegronde vermoedens van gebruik hiervan zal het cijfer 1 worden toegekend aan onderdeel 2 van het pws en behouden wij ons het recht voor om nadere maatregelen te treffen.

ONDERDEEL 3 (25%)

Onderdeel 3 wordt individueel beoordeeld.

RUBRIC	Onderdeel		beoordeling
1.	Presentatie	Stijl (taalgebruik, stem, houding, uitvoering)	
		Vorm	
		Inhoud (boodschap, relatie met product)	

BIJLAGE 2 Brongebruik en APA-stijl

In je werkstuk moet je uiteraard je bronnen vermelden. Elke keer dat je informatie gebruikt die je niet zelf verzonnen hebt, geef je aan waar je die informatie vandaan hebt. Dat doe je met APA-stijl. APA bestaat uit twee onderdelen:

De literatuurlijst

Aan het eind van je werkstuk zet je alle bronnen die je gebruikt hebt, op alfabetische volgorde. Dat doe je volgens een vast format: APA. Het format verschilt een beetje per soort tekst (krantenartikel, boek, youtubevideo etc.) hoe dat er precies uit moet zien. Microsoft Word heeft een tool om dat te doen en er zijn ook websites om je erbij te helpen, zoals Scribbr (<https://www.scribbr.nl/bronvermelding/generator/apa/>). Controleer wel altijd zelf of het goed is gegaan.

Bij een webpagina ziet het er als volgt uit:

Achternaam, Voorletter. (Publicatiedatum). *Titel*. Titel bron. Link

Daams, J. (2025, 4 september). *Onderwijsraad: meertaligheid in de klas is ook goed voor de Nederlandse taalvaardigheid*. Volkskrant.

<https://www.volkskrant.nl/binnenland/onderwijsraad-meertaligheid-in-de-klas-is-ook-goed-voor-de-nederlandse-taalvaardigheid~b95173de/>

Een uitgebreide uitleg vind je hier: <https://www.scribbr.nl/category/apa-stijl/>

In de tekst

Op elk moment dat je informatie gebruikt die uit een bron komt, moet je naar die bron verwijzen. Je hoeft niet de hele bron te noemen, maar je verwijst naar de literatuurlijst achterin. Je noemt in ieder geval de naam van de auteur van de bron en het jaartal van de bron. Meer informatie mag, maar is niet verplicht.

Twee voorbeelden bij de hierboven genoemde bron van de Volkskrant:

- De meeste Nederlandse scholen hebben leerlingen die thuis geen Nederlands spreken (Daams, 2025).
- Jasper Daams (2025) schrijft in de Volkskrant dat veel docenten niet weten hoe ze met kinderen moet omgaan die thuis geen Nederlands spreken.

BIJLAGE 3 Gebruik van AI

Al het ingeleverde werk moet door de leerling(en) zelf gemaakt zijn. Elke vorm van plagiaat en/of het gebruik van artificiële intelligentie (AI) is niet toegestaan. Bij gegronde vermoedens van gebruik hiervan zal het cijfer 1 worden toegekend aan onderdeel 2 van het pws en behouden wij ons het recht voor om nadere maatregelen te treffen.

Betekent dat dan dat je helemaal geen AI mag gebruiken? Nee, er zijn wel onderdelen waarvoor het handig kan zijn. Hierbij kan je denken aan brainstormen, het vinden van geschikte bronnen (let op: AI zelf is geen bron) of het controleren van spelling. Wees in je werkstuk altijd eerlijk over je gebruik van AI en overleg bij twijfel met je begeleider.

BIJLAGE 4 Potentiële onderwerpen

Wil je inspiratie opdoen? Kijk eens naar de potentiële onderwerpen hieronder. Je kunt ook altijd in gesprek gaan met een docent, die kan je ook verder helpen iets te bedenken.

- De oorlog in Gaza: hoe schrijven verschillende media hierover? Welke verschillen vallen op?
- Het interviewen van celebrities: stellen mannelijke journalisten andere vragen dan vrouwelijke journalisten?
- Het interviewen van celebrities: worden er aan vrouwelijke sterren andere vragen gesteld dan aan mannelijke sterren?
- Analyse van het werk van Tupac; wat zeggen zijn lyrics over de problemen waar hij mee kampte?
- Wat zijn de overeenkomsten en verschillen in lyrics van Tupac en Kendrick Lamar?
- Vergelijking van het werk van ... met
- Hoe heeft BookTok de leescultuur in Nederland veranderd?
- Hoe maak je van een roman een filmscript?
- Hoe maak je van een roman een graphic novel?
- Wat is de graphic novel? Een analyse van drie verschillende werken en technieken
- De representatie van vluchtelingen in de Nederlandse literatuur
- De functie van seks in de Nederlandse literatuur
- Het taalgebruik van Geert Wilders
- Het taalgebruik van Donald Trump
- Het taalgebruik van Gen-Z
- De effecten op je taalgebruik van meertalig opgroeien
- Code-switching: wat/wanneer/hoe?
- De erkenning van gebarentaal als officiële taal
- Cartoons in kranten met elkaar vergelijken
- Representatie van LBHTQ-karakters in de Engelse/Franse/Duitse/Nederlandse literatuur
- Beïnvloed taal je perceptie op de wereld?
- Gebruik van drogredenen in de Nederlandse politiek
- Het taalgebruik van complotdenkers op sociale media
- De ontwikkeling van een slechtnieuwsgesprek in de spreekkamer
- Hoe kun je leerlingen het beste werkwoordspelling aanleren?
- Oudejaarsconferenties met elkaar vergeleken; overeenkomsten en verschillen in taal
- Analyse van een comedian; hoe schrijft hij/zij?
- Het thema 'rouw' in kinder-/jeugdliteratuur

- Het thema 'gender' in kinder-/jeugdliteratuur
- De boekendictatuur in Amerika
- De veranderende functie van bibliotheken
- Is het luisteren naar een audioboek vergelijkbaar met het lezen van een geschreven boek?
- Hoe schrijf ik een Taylor Swift-lyric / een speech van Geert Wilders / een hoofdstuk van Saskia Noort / a gothic short story? Een analyse plus een eigen geschreven product
- Taal van recensenten: restaurant/sport/literatuur; een analyse
- Poëzie: het werk van de afgelopen drie Dichters des Vaderlands met elkaar vergeleken.
- Ontwerp een lessenserie over (voor leerlingen die wellicht het onderwijs in willen)
- Taalgebruik in de serie 'Friends': hoe zit de grap verborgen in het script?